

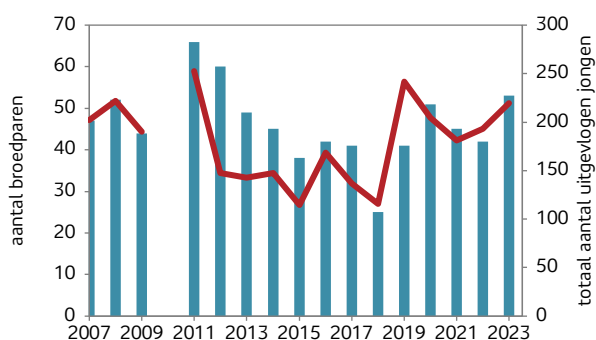
Zeventien jaar tapuitenonderzoek

De Tapuit broedt in Nederland bijna alleen nog maar in open duingraslanden. Overmatige stikstofdepositie en een sterke afname van konijnen zorgen voor problemen voor de soort. Toch houdt de populatie in de Noordkop bij Den Helder stand. Al gaat dit niet zonder slag of stoot, zo laten zeventien jaar onderzoek en beheer zien.

Waar konijnen de vegetatie kort grazen en holen graven, kunnen Tapuiten rondrennen, insecten vangen en broeden. Tapuiten nestelen namelijk graag in konijnenholen. Lange tijd ging dat goed in de Noordkop bij Den Helder, het enige resterende bolwerk van de Tapuit in de vastelandsduinen. Toen de konijnenstand ook daar vanaf 2006 inzakte, werden de gevolgen van de stikstofdepositie nog zichtbaarder. De duinen groeiden snel dicht en werden minder geschikt voor deze karakteristieke broedvogel. Sovon startte een onderzoek dat inzicht moest geven in de populatie zodat maatregelen genomen konden worden om de Tapuit te behouden.

Populatiestudie

Met het onderzoek wilden we inzicht krijgen in de stapeling van effecten waarmee Tapuiten gaandeweg worden geconfronteerd: hoe werken de vergrassing en toename van predatie door in hun aantallen, broedsucces en overleving? Vanaf 2012 begon het aantal broedparen sterk terug te lopen. Op basis van aflezingen van vogels met kleurringen werd duidelijk dat er geen verhoogde sterfte was. Bovendien was de sterfte wat lager dan in buitenlandse, stabiele populaties. De crux zat hem dus niet in verslechterde omstandigheden tijdens de trek of overwintering in Afrika. Ook voedselgebrek voor nestjongen bleek geen bepalende factor want het aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest bleef gedurende de hele onderzoeksperiode stabiel en vergelijkbaar met buitenlandse populaties. Gedeeltelijke nestverliezen kwamen bovendien maar weinig voor; alleen in perioden met aanhoudend slecht weer, of bij jongen die met sterk achtergebleven conditie uitvlogen.

Nestsucces telt

Wat wél de sleutelfactor bleek: de afname in het *aandeel* succesvolle nesten. Een steeds groter deel van de broedparen wist vanaf 2012 helemaal geen jongen groot te brengen. In een steeds groter deel van de territoria werd niet eens meer een nest aangetroffen en het aandeel solitaire mannetjes nam sterk toe. Hierdoor werden in de jaren 2012-18 ruim de helft minder jongen geproduceerd dan in de jaren 2007-11. Al met al leidde de afname van konijnen tot een vermindering van geschikt foerageerhabitat en later ook nestaanbod voor Tapuiten. Deze ontwikkeling zorgde er waarschijnlijk ook voor dat roofdieren zoals vossen en marterachtigen moesten overschakelen op andere prooidieren, waaronder de Tapuit. Dat was te merken aan de toename van gepredeerde nesten.

Beheer

Om de snel afnemende populatie van de Noordkop voor uitsterven te behoeden worden vanaf 2015 steeds meer nesten tegen predatie beschermd. Dat gebeurt door een breed stuk kippengaas over de ingang van het nesthol te spannen om zo roofdieren tegen te houden. Daarnaast is Landschap Noord-Holland gestart met beheermaatregelen-op-maat: kleinschalig maaien en kortdurende winterbegrazing met een kudde schapen. Vanaf 2019 is de jaarlijkse jongenproductie weer terug op het oude niveau. Het aandeel succesvolle legfels is dankzij de nestbescherming toegenomen. Ook groeit het aantal broedparen weer, vooral in de deelgebieden waar beheermaatregelen worden genomen. Gekleuringde vogels vestigen zich in nabijgelegen duingebieden die eerder verlaten werden. Operatie geslaagd? Niet helemaal, want om de populatie weer op eigen benen te laten staan, zijn er nog altijd meer konijnen nodig en moet de stikstofdepositie verder omlaag.

« Tapuiten in de Noordduinen in 2007-2023. Aantal broedparen, exclusief paren zonder nest (balkjes, linker-as), en totaal aantal vliegvlugge jongen (lijn, rechter-as).

Even schitterend, maar niet even succesvol

Het bovenste mannetje, RLMV, krijgt zijn kleurringen als nestjong in mei 2020. Een jaar later vestigt het zich twee kilometer ten noorden van zijn geboorteplaats, vindt daar geen partner en verkast drie kilometer zuidwaarts. Daar krijgt hij het aan de stok met het andere mannetje op de foto (BWMO). Dat is één jaar ouder en op het moment van de foto druk bezig om voor het tweede jaar op rij met succes kroost groot te brengen. Dat lukt hem daarna ook in 2022 en 2023. Bijzonder, omdat minder dan 5% van de Tapuiten vier jaar oud wordt. RLMV daarentegen is na 2021 niet meer gezien en heeft dus waarschijnlijk nooit nageslacht geproduceerd.